Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Feliksa Parnella
WYMAGANIA EDUKACYJNE - **Geografia**
KLASA: **VI**
rok szkolny **2026/2027**
nauczyciel **Elżbieta Kacprzak**

Podręcznik: Oblicza geografii 1, zakres podstawowy, Nowa Era

Podręcznik: Oblicza geografii 2, zakres podstawowy, Nowa Era

Podręcznik: Oblicza geografii 1, zakres podstawowy

Dział I: Obraz Ziemi

1. Ocena dopuszczająca:
   Uczeń:
   a) dokonuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny,
   b) wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych
   c) wymienia źródła informacji geograficznej,
   d) wyjaśnia znaczenie terminów: mapa, skala,
   e) wymienia elementy mapy,
   f) wymienia rodzaje map,
   g) omawia i czyta legendę mapy,
   h) rozpoznaje rodzaje map w atlasie,
   i) rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal,
   j) opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar.

2. Ocena dostateczna:
   Uczeń:
   a) opisuje przedmiot i cele badań geograficznych,
   b) wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu,
   c) wymienia funkcje GIS,
   d) klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść,
   e) porównuje i szereguje skale,
   f) wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach,
   g) rozróżnia formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic,
   h) podaje przykłady zastosowania map topograficznych,
   i) posługuje się mapą hipsometryczną,
   j) odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii.

3. Ocena dobra:
   Uczeń:
   a) określa miejsce geografii wśród innych nauk,
   b) omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej,
   c) interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach,
   d) przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map,
   e) stosuje różne rodzaje skal i je przekształca,
   f) posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie,
   g) rozróżnia ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej,
   h) podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map,
   i) wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej,
   j) określa współrzędne geograficzne na mapie

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

a) wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych,
b) wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie,
c) wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych
d) porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej,
e) interpretuje zdjęcia satelitarne,
f) czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map,
g) charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS.

5. Ocena celująca:

Uczeń:

a) podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii,
b) przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność,
c) omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego,
d) wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym,
e) wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.

Dział II: Ziemia we Wszechświecie

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

a) posługuje się terminami: gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa,
b) wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny,
c) wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego,
d) wyjaśnia znaczenie terminów: ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna, dzień polarny,
e) podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi,
f) wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice,
g) posługuje się terminami: ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy,
h) wymienia cechy ruchu obrotowego.

2. Ocena dostateczna:

Uczeń:

a) charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię,
b) podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku,
c) podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych,
d) wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi,
e) wymienia rodzaje czasów na Ziemi,
f) wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy.

3. Ocena dobra:

Uczeń:

a) opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety,
b) rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu,
c) podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego,
d) przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi,
e) opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi,
f) wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi,
g) analizuje mapę stref czasowych na Ziemi.

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:
a) omawia teorie pochodzenia i budowy wszechświata,
b) rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego,
c) omawia powstawanie Układu Słonecznego,
d) porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów,
e) wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku,
f) przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi,
g) podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym,
h) oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.

5. Ocena celująca:
Uczeń:
a) porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata,
b) wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka,
c) wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.

Dział III: Atmosfera

1. Ocena dopuszczająca:
Uczeń:
a) wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza,
b) odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi,
c) wyjaśnia znaczenie terminów: ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny,
d) odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego,
e) wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi,
f) wyjaśnia znaczenie terminu kondensacja pary wodnej,
g) wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi,
h) wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi,
i) wyjaśnia znaczenie terminów: pogoda, prognoza pogody,
j) wymienia elementy pogody,
k) ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej,
l) wyjaśnia znaczenie terminów: klimat, strefa klimatyczna,
m) wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi,
n) opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi.

2. Ocena dostateczna:
Uczeń:
a) charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza,
b) opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu,
c) wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza,
d) opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu,
e) wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza,
f) wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową,
g) wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych,
h) opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi,
i) wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych,
j) charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej,
k) podaje różnicę między pogodą a klimatem.

3. Ocena dobra:

Uczeń:

a) porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej,
b) oblicza średnią roczną temperaturę powierza w danej stacji klimatycznej,
c) wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza,
d) wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu,
e) przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego,
f) wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi,
g) podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku,
h) porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną,
i) omawia czynniki klimatotwórcze,
j) opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów,
k) wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:

a) wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi,
b) omawia na podstawie klimatogramu roczny przebieg temperatury powietrza we własnym regionie,
c) wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi,
d) opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery,
e) omawia na podstawie klimatogramu rozkład opadów atmosferycznych w ciągu roku we własnym regionie,
f) przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru,
g) uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji,
h) charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi,
i) opisuje cechy klimatu lokalnego w miejscu zamieszkania.

5. Ocena celująca:

Uczeń:

a) wykazuje na podstawie schematu związek między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi,
b) wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych,
c) podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej,
d) wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych,
e) omawia na przykładach dynamikę zmian zachodzących w atmosferze, wyjaśnia ich przyczyny oraz ukazuje ich skutki,
f) wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi,
g) wyjaśnia wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów.

Dział IV: Hydrosfera

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

a) wyjaśnia znaczenie terminu hydrosfera,
b) podaje charakterystyczne cechy hydrosfery,
c) przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata,
d) wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy,
e) odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych,
f) wymienia rodzaje prądów morskich,
g) wyjaśnia znaczenie terminów: rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko,

h) wymienia rodzaje rzek,
i) wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska,
j) wyjaśnia znaczenie terminów: lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu.

2. Ocena dostateczna:
Uczeń:
a) opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich,
b) wyjaśnia, czym są prądy morskie,
c) przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy,
d) opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem,
e) charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczną na poszczególnych kontynentach,
f) wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i lądolodem,
g) wymienia części składowe lodowca górskiego,
h) wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i lądolodów.

3. Ocena dobra:
Uczeń
a) analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi,
b) podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich,
c) omawia problem zanieczyszczenia wód morskich,
d) uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych,
e) przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej,
f) opisuje warunki powstawania lodowców,
g) omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.

4. Ocena bardzo dobra:
Uczeń:
a) opisuje rodzaj i wielkość zasobów we własnym regionie,
b) objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich,
c) omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek,
d) wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości,
e) omawia etapy powstawania lodowca górskiego.

5. Ocena celująca:
Uczeń:
a) wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi,
b) omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka,
c) przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę misy jeziornej,
d) omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na gospodarkę, życie mieszkańców oraz ich tożsamość kulturową.

Dział V: Litosfera. Procesy wewnętrzne

1. Ocena dopuszczająca:
Uczeń:
a) wyjaśnia znaczenie terminów: litosfera, skorupa ziemska,
b) wymienia warstwy Ziemi,
c) wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską,
d) wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi,
e) wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje,
f) wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice,
g) wyjaśnia znaczenie terminów: plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi,
h) omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu,

i) podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świeci

2. Ocena dostateczna:
   Uczeń:
   a) podaje cechy budowy wnętrza Ziemi,
   b) wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi,
   c) opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał,
   d) podaje przykłady skał o różnej genezie,
   e) omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery,
   f) odróżnia ruchy górotwórcze od ruchów epejrogenicznych,
   g) wskazuje na mapie obszary występowania ruchów epejrogenicznych,
   h) wymienia produkty wulkaniczne,
   i) wyjaśnia różnicę między magmą i lawą,
   j) wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne.

3. Ocena dobra:
   Uczeń
   a) opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi,
   b) wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną,
   c) charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie,
   d) rozpoznaje wybrane skały,
   e) omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery,
   f) wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery,
   g) podaje przyczyny ruchów epejrogenicznych,
   h) charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu,
   i) opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych,
   j) wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery,
   k) opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi

4. Ocena bardzo dobra:
   Uczeń:
   a) opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości,
   b) omawia zastosowanie skał w gospodarce,
   c) rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne,
   d) opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery,
   e) podaje przykłady świadczące o ruchach pionowych na lądach,
   f) wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych,
   g) wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi.

5. Ocena celująca:
   Uczeń:
   a) wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery,
   b) podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie,
   c) wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów,
   d) wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka

Dział VI: Litosfera. Procesy zewnętrzne

1. Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

a) klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi,
b) wyjaśnia znaczenie terminów: wietrzenie, zwietrzelina,
c) wyróżnia rodzaje wietrzenia,
d) wyjaśnia znaczenie terminu kras,
e) wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę,
f) wymienia podstawowe formy krasowe,
g) wymienia rodzaje erozji rzecznej,
h) wymienia typy ujść rzecznych,
i) wyjaśnia znaczenie terminów: lodowiec górski, lądolód,
j) wymienia rodzaje moren,
k) wyjaśnia znaczenie terminów: abrazja, klif, plaża, mierzeja,
l) wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie,
m) podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru,
n) wymienia rodzaje wydm,
o) wymienia rodzaje pustyń,
p) podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.

2. Ocena dostateczna:

Uczeń:

a) wymienia czynniki rzeźbotwórcze,
b) podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej,
c) omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe,
d) odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego,
e) rozróżnia erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną,
f) porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym,
g) wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate,
h) wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców,
i) omawia proces powstawania różnych typów moren,
j) rozróżnia na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,
k) wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza,
l) rozróżnia typy wybrzeży na podstawie map i fotografii,
m) wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru,
n) wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydmą paraboliczną a barchanem.

3. Ocena dobra:

Uczeń

a) charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja),
b) wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne,
c) przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych,
d) wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe,
e) wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek,
f) rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek,
g) charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu,
h) dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne,
i) charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,
j) charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć,
k) omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne,
l) omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm.

4. Ocena bardzo dobra:

Uczeń:
a) przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym,
b) omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych,
c) opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki,
d) analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów,
e) opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu,
f) porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice,
g) opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru,
h) rozróżnia na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru.

5. Ocena celująca:
Uczeń:
a) wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia,
b) porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzenia.

Dział VII: Pedosfera i biosfera

1. Ocena dopuszczająca:
Uczeń:
a) porządkuje etapy procesu glebotwórczego,
b) wymienia czynniki glebotwórcze,
c) rozróżnia gleby strefowe i niestrefowe,
d) podaje nazwy stref roślinnych,
e) wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych,
f) wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych,
g) wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.

2. Ocena dostateczna:
Uczeń:
a) charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego,
b) prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych,
c) podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie,
d) porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.

3. Ocena dobra:
Uczeń
a) omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych,
b) charakteryzuje główne typy gleb,
c) opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie,
d) charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich,
e) podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata

4. Ocena bardzo dobra:
Uczeń:
a) charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze, w tym zachodzące na obszarze, na którym jest zlokalizowana szkoła,
b) opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.

5. Ocena celująca:
Uczeń:
a) wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym,
b) wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.

Podręcznik: Oblicza geografii 2, zakres podstawowy

Dział I: Zmiany na mapie politycznej

1. Ocena dopuszczająca:
   Uczeń:
   a) wyjaśnia znaczenie terminów: państwo, eksklawa, terytorium zależne,
   b) wymienia elementy państwa,
   c) wymienia wielkie państwa i minipaństwa
   d) określa różnice w powierzchni państw
   e) podaje powierzchnię Polski
   f) podaje aktualną liczbę państw świata
   g) wyjaśnia znaczenie terminów: kolonializm, dekolonizacja
   h) wyjaśnia znaczenie terminów: integracja, dezintegracja
   i) wymienia przyczyny procesów integracyjnych na świecie
   j) wymienia państwa w Europie powstałe po 1989 r.
   k) podaje przykłady organizacji międzynarodowych
   l) wymienia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie
   m) wyjaśnia różnice między terroryzmem a konfliktem zbrojnym
   n) wymienia wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw

2. Ocena dostateczna:
   Uczeń:
   a) podaje przykłady eksklaw i wskazuje je na mapie
   b) wskazuje na mapie wielkie państwa i minipaństwa
   c) określa pozycję Polski w Europie pod względem powierzchni
   d) wskazuje na mapie świata obszary kolonialne krajów europejskich z połowy XX w.
   e) wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw
   f) podaje przykłady procesów integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r.
   g) określa główne cele ONZ
   h) wskazuje na mapie świata miejsca konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych w wybranych regionach w XXI w.
   i) podaje definicje wskaźników rozwoju krajów: PKB, HDI, MPI
   j) omawia na wybranych przykładach cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego

3. Ocena dobra:
   Uczeń
   a) podaje przykłady terytoriów zależnych w XXI w. na świecie
   b) odczytuje na mapach aktualny podział polityczny
   c) wyjaśnia przyczyny zmian na mapie politycznej świata
   d) omawia na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r.
   e) podaje przykłady organizacji międzyrządowych i pozarządowych
   f) podaje przykłady organizacji międzynarodowych, których członkiem jest Polska
   g) omawia przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie
   h) charakteryzuje wybrane konflikty na świecie w latach 90. XX w. i na początku XXI w.
   i) omawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno - gospodarczym państw świata
   j) omawia składowe wskaźnika HDI na przykładzie Polski
   k) opisuje zróżnicowanie przestrzenne państw świata według wskaźników HDI

4. Ocena bardzo dobra:
   Uczeń:

a) podaje przykłady krajów nieuznawanych na arenie międzynarodowej
b) wymienia skutki kolonializmu
c) omawia wpływ kolonializmu
d) na współczesny podział polityczny świata
e) opisuje zmiany, które zaszły na mapie politycznej świata po II wojnie światowej
f) analizuje przyczyny integracji politycznej, gospodarczej i militarnej na świecie na przykładzie Unii Europejskiej
g) omawia skutki konfliktów zbrojnych i ataków terrorystycznych na świecie
h) ocenia strukturę PKB Polski na tle innych krajów
i) porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju społeczno-gospodarczego

5. Ocena celująca:
Uczeń:
a) przedstawia przyczyny i skutki dekolonizacji
b) wykazuje związek między zasięgiem kolonii a językiem urzędowym w państwach Ameryki Południowej
c) analizuje wpływ kolonizacji na dysproporcje w rozwoju państw
d) omawia pozytywne i negatywne skutki integracji politycznej i gospodarczej na świecie
e) przedstawia wpływ mediów na społeczny odbiór przyczyn i skutków konfliktów na świecie na wybranych przykładach
f) omawia konsekwencje zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno--gospodarczego krajów i regionów na świecie

Dział II: Ludność i urbanizacja

1. Ocena dopuszczająca:
Uczeń:
a) podaje aktualną liczbę ludności świata i prognozy zmian
b) porównuje kontynenty pod względem liczby ludności
c) wymienia najludniejsze państwa na świecie
d) wyjaśnia znaczenie terminów: przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego
e) opisuje model przejścia demograficznego na podstawie wykresu
f) wyjaśnia znaczenie terminów: eksplozja demograficzna, regres demograficzny
g) wymienia typy demograficzne społeczeństw
h) wymienia dominujące na świecie modele rodziny
i) wyjaśnia znaczenie terminu współczynnik dzietności
j) wyjaśnia znaczenie terminów: ekumena, subekumena, anekumena
k) wymienia czynniki rozmieszczenia ludności w podziale na przyrodnicze, społeczno-gospodarcze i polityczne
l) wymienia bariery osadnicze
m) wyjaśnia znaczenie terminu wskaźnik gęstości zaludnienia
n) wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie
o) wyjaśnia znaczenie terminów: imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji
p) przedstawia podział migracji
q) podaje główne kierunki współczesnych migracji ludności na świecie
r) wymienia odmiany ludzkie – główne i mieszane
s) wyjaśnia znaczenie terminów: naród, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna
t) wymienia mniejszości narodowe w Polsce
u) wyjaśnia znaczenie terminu religia
v) wymienia główne religie świata
w) wymienia i wskazuje na mapie główne kręgi kulturowe na świecie
x) wymienia rodzaje jednostek osadniczych
y) wyjaśnia znaczenie terminów: miasto, wieś

z) wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych i rozwoju sieci osadniczej
aa) wyjaśnia znaczenie terminów: urbanizacja, wskaźnik urbanizacji
bb) wymienia płaszczyzny urbanizacji
cc) podaje fazy urbanizacji
dd) podaje typy zespołów miejskich
ee) podaje różnicę między wsią a obszarem wiejskim
ff) wyjaśnia znaczenie terminów: wieś, obszar wiejski
gg) wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych
hh) podaje na wybranych przykładach funkcje wsi

2. Ocena dostateczna:
Uczeń:
a) przedstawia przyczyny zmian liczby ludności świata
b) podaje różnice w przyroście naturalnym w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym
c) oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego
d) opisuje fazy rozwoju demograficznego
e) podaje przykłady państw, w których występują eksplozja demograficzna i regres demograficzny
f) porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym
g) wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw
h) podaje przykłady państw starzejących się
i) wymienia modele rodziny i omawia ich występowanie na świecie
j) podaje wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie
k) opisuje ograniczenia w rozmieszczeniu ludności
l) oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranego obszaru
m) wskazuje obszary słabo zaludnione i bezludne
n) podaje główne przyczyny migracji na świecie
o) wskazuje na mapie kraje emigracyjne i imigracyjne
p) odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej
q) charakteryzuje główne i mieszane odmiany ludzkie
r) wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym
s) opisuje zróżnicowanie narodowościowe i etniczne w Polsce
t) charakteryzuje wielkie religie i wskazuje na mapie obszary ich występowania
u) podaje cechy wybranych kręgów kulturowych ludności świata
v) przedstawia strukturę wyznaniową w Polsce
w) charakteryzuje osadnictwo wiejskie
x) omawia czynniki kształtujące sieć miejską
y) omawia płaszczyzny procesu urbanizacji
z) przedstawia wskaźnik urbanizacji i jego zróżnicowanie w Polsce i na świecie
aa) opisuje fazy urbanizacji
bb) wymienia typy aglomeracji i podaje przykłady w Polsce i na świecie
cc) wymienia czynniki wpływające na rozwój obszarów wiejskich

3. Ocena dobra:
Uczeń
a) analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata
b) wyjaśnia przyczyny różnic między wartością przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno—gospodarczym
c) opisuje przyczyny występowania eksplozji demograficznej i regresu demograficznego na świecie
d) omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie
e) wymienia czynniki kształtujące strukturę wieku
f) omawia zróżnicowanie współczynnika dzietności
g) analizuje wpływ wybranych czynników na rozmieszczenie ludności na świecie

h) opisuje bariery osadnicze
i) omawia cechy rozmieszczenia ludności na świecie
j) analizuje zróżnicowanie gęstości zaludnienia na świecie
k) omawia obszary zamieszkane i niezamieszkane na świecie
l) omawia współczesne migracje zagraniczne
m) analizuje saldo migracji zagranicznych na świecie
n) wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji na świecie
o) opisuje zróżnicowanie narodowościowe wybranych krajów
p) omawia zróżnicowanie etniczne wybranych krajów
q) omawia strukturę religijną w wybranych krajach
r) przedstawia zróżnicowanie religijne w Polsce
s) charakteryzuje kręgi kulturowe ludności świata i wskazuje je na mapie
t) omawia zróżnicowanie typów wsi na przykładzie Europy
u) opisuje zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie
v) wymienia przyczyny urbanizacji wybranych regionów świata
w) charakteryzuje typy zespołów miejskich, podaje ich przykłady w Polsce i na świecie oraz wskazuje je na mapie
x) charakteryzuje obszary wiejskie na świecie
y) omawia zmiany funkcji współczesnych wsi

4. Ocena bardzo dobra:
Uczeń:
a) wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie
b) analizuje przestrzenne różnice w wielkości wskaźników urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na świecie
c) analizuje przyczyny kształtujące przyrost naturalny w poszczególnych fazach przejścia demograficznego
d) analizuje i porównuje piramidy wieku i płci w wybranych krajach świata
e) omawia przyczyny i skutki starzenia się ludności oraz jego zróżnicowanie na świecie
f) określa społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny
g) porównuje współczynnik dzietności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym
h) przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności świata
i) opisuje problemy uchodźców w wybranych państwach
j) przedstawia konsekwencje zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na wybranych przykładach
k) przedstawia konsekwencje zróżnicowania religijnego i kulturowego ludności na świecie
l) przedstawia gęstość zaludnienia obszarów miejskich na wybranych etapach urbanizacji
m) wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania poziomu urbanizacji na świecie
n) wymienia skutki urbanizacji wybranych regionów świata
o) podaje przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią
p) wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce i w Europie

5. Ocena celująca:
Uczeń:
a) przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie
b) ocenia konsekwencje eksplozji demograficznej i regresu demograficznego w wybranych państwach
c) analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności świata pod względem dzietności w różnych regionach świata
d) przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności
e) omawia skutki ruchów migracyjnych dla społeczeństw i gospodarki wybranych państw świata
f) podaje przykłady działań, które mogą ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, narodowościowego i etnicznego ludności świata
g) analizuje wpływ religii na życie człowieka i na gospodarkę

h) omawia wkład kręgów kulturowych w dziedzictwo kulturowe ludzkości
i) opisuje wpływ środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego na zróżnicowanie poziomu rozwoju sieci osadniczej na świecie
j) analizuje przyczyny i skutki urbanizacji wybranych regionów świata
k) przedstawia zależność między udziałem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju

Dział III: Sektory gospodarki. Globalizacja

1. Ocena dopuszczająca:
   Uczeń:
   a) przedstawia podział gospodarki na sektory
   b) wymienia funkcje poszczególnych sektorów gospodarki
   c) wyjaśnia znaczenie terminów: globalizacja, indeks globalizacji
   d) wymienia płaszczyzny globalizacji

2. Ocena dostateczna:
   Uczeń:
   a) omawia znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki
   b) opisuje funkcje poszczególnych sektorów gospodarki
   c) wyjaśnia, czym jest struktura zatrudnienia
   d) wymienia kraje o najwyższym indeksie globalizacji na świecie

3. Ocena dobra:
   Uczeń
   a) porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach w latach 90. XX w. i obecnie
   b) opisuje zmiany w strukturze zatrudnienia w Polsce po 1950 r.
   c) omawia przebieg procesów globalizacji na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej i politycznej

4. Ocena bardzo dobra:
   Uczeń:
   a) omawia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski na tle krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego
   b) wykazuje zależność między wskaźnikiem indeksu globalizacji a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
   c) analizuje skutki globalizacji na przykładzie Polski

5. Ocena celująca:
   Uczeń:
   a) przedstawia przyczyny i prawidłowości zmiany roli sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym w wybranych krajach świata i w Polsce
   b) przedstawia wpływ globalizacji na gospodarkę światową i życie człowieka